

כולכם חייבין בכבודי - כיבוד אב ואם במקום מצוה

א. תלמוד בבלי יבמות ה: - ו.

אלא איצטריך סד"א תיתי מכבוד אב ואם דתניא יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי מאי לאו דאמר ליה שחוט לי בשל לי וטעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי לא לאו דמחמר ואפי' הכי לא דחי אלא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגמר מהכא דלא לידיחי וכ"ת שאני לאוי דשבת דחמירי והא תנא בעלמא קאי ולא קפריך דתניא יכול אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי אלא משום דאיכא למיפרך מה להנך שכן הכשר מצוה

ב. רמב"ם הלכות ממרים פרק ו הלכה יב

מי שאמר לו אביו לעבור על דברי תורה בין שאמר לו לעבור על מצות לא תעשה או לבטל מצות עשה אפילו של דבריהם, הרי זה לא ישמע לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבין בכבודי.

ג. כסף משנה שם

מי שאמר לו אביו וכו'. ברייתא בריש יבמות (דף ו') ובסוף אלו מציאות (דף ל"ב) יכול אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר אבידה ישמע לו תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה' כלכם חייבים בכבודי. ומ"ש רבינו אפילו של דבריהם נראה שהטעם משום דכיון דקי"ל דכל מילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור הרי הוא הוא ככל דברי תורה:

ד. רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה ב

כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, ואין לוקין על לאו זה מפני שניתן לאזהרת מיתת בית דין, שכל חכם שמורה על דבריהם מיתתו בחנק שנאמר והאיש אשר יעשה בודון וגו', אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה, ואחד דברים שלמדו מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא, ואחד דברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה, הרי הוא אומר על פי התורה אשר יורוך אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם, ועל המשפט אשר יאמרו אלו דברים שילמדו אותן מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, מכל הדבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש.

ה. השגות הרמב"ן על ספר המצוות לרמב"ם שורש א

והנה בכאן הביא אותנו משך העניין לדבר במה שהרב מתמיה אותנו. הוא זצ"ל סבור שיש בכלל לאו דלא תסור כל מה שהוא מדברי חכמים בין שהן מצות כגון מקרא מגילה ונר חנוכה או שהן מן התקנות והסייגים כגון בשר עוף בחלב ושניות לעריות בין שהם בקום עשה כגון שלש תפלות בכל יום ומאה ברכות ולולב שבעה שבגבולין ובין שהן בלא תעשה כגון כל שהוא משום שבות בשבת ויום טוב וכן י"ט שני בגולה ותשעה באב כל מה שיאסור אותו התלמוד או יצוה עליו שאנחנו מוזהרים להתנהג כדבריהם מלאו דלא תסור וכו' והנה הרב בונה חומה גבוהה סביב לדברי חכמים אבל היא כפרץ נופל נבעה בחומה נשגבה אשר פתאום לפתע יבוא שברה לפי שהיא סברא נפסדת ברוב מקומות בתלמוד. כי הנה לדעתו המשתמש במחובר כגון שנשמך על האילן או שמטלטל המחט מחמה לצל בשבת או שאמר לגוי ועשה ואפילו הפסיע פסיעה גסה עובר הוא על עשה ועל לא תעשה מן התורה וראוי הוא ללקות מלקות ארבעים אלא שפטרו הרב שם בספר שופטים (שם פ"א ה"ב) מפני שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שכל חכם שממרה על דבריהם מיתתו בחנק. והנה לדבריו לוקה הוא לדעת האומר בתלמוד לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו כמו שהוזכר בפרק מי שהחשיך (קנ"ב). וראוי לפי הדעת הזו להחמיר מאד בדברי סופרים שכולם תורה הם אין ביניהם שום הפרש ואין בתורה דבר חמור יותר מן השבות שלדבריהם אלא במחוייבי כרתות או מיתות לא בחייבי לאוין שכל דבריהם לאו ועשה הם. ורבותינו בכל התלמוד אומרים הפך מזה שהרי הם דנין כל דברי סופרים להקל וכו' וכללו שלדבר שדברי סופרים חלוקים הם בכל דיניהם מדברי תורה להקל באלו ולהחמיר באלו. ואם היה העובר על דבריהם או שאינו מקיים מצות שלהם עובר על עשה ועל ל"ת היה חומר גדול בהם ולא היו ראויים לקולות הללו וכו' ואולי תתעקש ותאמר לדעת הרב כי מה שאמרו בכל מקום להקל בדברי סופרים הוא במחילה ובתנאי מאתם שהם התנו בגזירות ובסייגים שעשו לתורה וכן במצות שלהם שנהלך בהם לקולא כדי לחלק ולהפריש בין מה שהוא דבר תורה ובין מה שהוא מדבריהם אף על פי שבכל אנו מצוים מן התורה ולא היו ספיקות שבדבריהם ראויות להתיר אותן אלא מפני התנאי הזה שעשו בהם מתחלתן. ואין אלו דברים הגונים ולא שלעיקר. אבל הדבר הברור המנוקה מכל שבוש הוא שנודיע שאין הלאו הזה לא תסור אלא במה שאמרו בפירושי התורה כגון הדברים הנדרשים בתורה בגזרה שוה או בבנין אב ושאר שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או במשמעות לשון הכתוב עצמו וכן במה שקבלו הלכה למשה מסיני תורה שבעל פה שאם יראו הם שזה הדבר אסור או מותר מן התורה לפי מדרש הכתוב או לפי פירושו או הלכה מפי השמועה ממש רבינו ויראה הוא הפך חייב לבטל דעתו ולהאמין במה שאמרו הם. זהו שאמר הכתוב כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם בין דין לדין כלומר שנתכסה מהם דבר ונחלקו במשפטי התורה ואיסוריה ונגעיה והעובר על דברי ב"ד הגדול שבדורו וסומך על דעתו עובר על עשה ועל לא תעשה הללו.

נשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שיחבול בעצמו אף על פי שאינו רשאי שבועה חלה עליו, ואם לא הרע לעצמו חייב משום שבועת בטוי, נשבע להיטיב לאחרים הטבה שבידו לעשותה כגון שידבר עליו לשלטון או יכבדנו שבועה חלה עליו, ואם עבר ולא עשה חייב משום שבועת ביטוי.

יא. רדב"ז שם

נשבע להרע לעצמו וכו'. אף על גב דאמרינן בפרק החובל שאין אדם רשאי לחבול בעצמו מדרשא אתיא וכל מידי דלאו מפורש בהדיא לא נקרא מושבע מהר סיני לענין שלא תחול עליו שבועה אף על גב דעבר אדאורייתא דומיא דחצי שיעור כדכתיבנא לעיל:

יב. רדב"ז שם הל' ז

שבועה שלא אוכל כל שהוא מנבלות וטרפות. נקט כל שהוא לאשמועינן דאפילו כל שהוא אסור מן התורה דלא תימא חצי שיעור אמר ר' יוחנן דהוי אסור מן התורה דוקא אבל כל שהוא לא הוי מן התורה וזהו שאמר הרב שהרי אינו מושבע על חצי שיעור מהר סיני כלומר אפילו על חצי שיעור אינו מושבע וכל פחות מכזית חצי שיעור קרי ליה ואפילו כל שהוא. וק"ל כיון שהוא אסור מן התורה הרי הוא מושבע עליו דכתיב ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. וי"ל דנהי דחצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי אבל אין מפורש בתורה איסורו והשבועה לא היתה אלא על הדברים המפורשים בתורה תדע שהרי כתיב בתורה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ואפ"ה חיילא שבועה איסורין דרבנן:

יג. תלמוד בבלי כריתות יג.

התירו לה לעוברת לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה

יד. בית יוסף יורה דעה רמ

טו אמר לו אביו לעבור על ד"ת וכו'. בסוף פ"ב דמציעא (לב). תנן אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר אבידה הרי זה לא ישמע לו. ומייתי לה בגמרא התם ובפ"ק דיבמות (ה:): מדכתיב איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה' כולכם חייבים בכבודי: ומ"ש דאפילו לבטל מצות עשה של דבריהם. כן כתב הרמב"ם בפרק ו' מהל' ממרים (הי"ב). ונראה שהטעם משום דכיון דכל מיילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור (דברים יז) הרי הם בכלל דבר תורה. אי נמי דכיון דמאני ה' כולכם חייבים בכבודי ילפינן לה ומיילי דרבנן ודאי הם כבודו של מקום אין לו לעבור עליהם בשביל כבוד אביו:

וכבר נתבאר מכל זה, שאנו מוזהרים שלא לעבור על כל מה שיסכימו חכמי הדורות, ולפיכך העובר על אחד מהשבותין, עובר בלא תעשה מן התורה, ואין הפרש בין המטלטל מחט בשבת (שבת נז א), או היוצא בסנדל המסומר כמעשה שהיה (שם ס א), לאוכל חלב (ויקרא ג יז), ולחורש בשור ובחמור (דברים כב י). ולא עוד, אלא שעובר על עשה ועל לא תעשה (דברים יז יא), אלא שאין לוקין עליו מפני שהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין. ומה שאומר תמיד בגמרא ספיקא דרבנן לקולא (שבת לד א ביצה ג ב), והאמינו הקטנים בשל דבריהם (פסחים ד א ב), ולא העמידו דבריהם במקום הפסד ממון (ביצה לה ב מו"ק ב ב) ומפני כבוד הבריות (מנחות לח א), ובשמחת יום טוב בהרבה מקומות (ביצה ט ב י א כט א), כל זה הוא מפני שכך התנו. כי אחרי שאינן גוזרין אלא לעשות סייג לתורה, דיינו אם אסרנו הודאות, [ו] לא יבאו לעבור על דברי תורה אף על פי שנתיר להם הספקות. וזהו שכתב הרב רבינו משה, וזהו כתוב מפורש בספר שופטים (פ"א מממרים ה"ב וג'). ואמנם מצות עשה חמורה מדבריהם, מפני שהוזכר עיקר הדבר בספר תורה מפי אלהים, וצוה עליהם השם יתברך בפרט, אבל כל הגזרות והתקנות הכל מן התורה.

ז. תוספות יבמות ז:

ואמר עולא מה טעם כו' - פירוש כיון דביאה במקצת שמה ביאה מה טעם התירו חכמים להכניס ידיו לבהונות ואם תאמר וכיון דשמה ביאה ואפילו הכי שרי מקצתו משום דאי אפשר בענין אחר א"כ כולו נמי לישתרי וי"ל דלא ניחא שידחה ביאת כולו דכתיב בהדיא ואל המקדש לא תבא אבל ביאה במקצת לא כתיב בהדיא אלא מהיקשא גמר לה עולא התם מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת כו' ועוד יש לומר כיון דאפשר על ידי ביאה במקצת אם יכנס כולו חייב מידי דהוה אהיה לו דרך קצרה ובא לו בארוכה.

ח. תלמוד בבלי נדרים ח.

ואמר רב גידל אמר רב האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל והלא מושבע ועומד הוא ואין שבועה חלה על שבועה מאי קמ"ל דאפי' זרוזי בעלמא היינו דרב גידל קמייתא הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית משום הכי חייל שבועה עליה

ט. ר"ן שם

הא קמ"ל דכיון דאי בעי פטר נפשיה וכו' - מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ל) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפ"ק שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וכו', וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי אלא מכאן נראה לי ראייה למה שכתבתי בפרק שבועות שתיים בתרא דכל מידי דאתא מדרשא אף על פי שהוא מן התורה כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא שבועה חלה עליו והכא הכי קאמרינן כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בשכבך ובקומך בקרית שמע שחרית וערבית מש"ה חלה שבועה עליה לגמרי אפילו לקרבן והיינו דקאמר נדר גדול כלומר לכל דיניו כדבר הרשות וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בס"ד.

סג. פיסקא כתב הטור (שם) מדברי הרמב"ם (ה' ממרים פ"ו הי"ב) אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין שאומר לו לעבור על מצות לא תעשה, בין שאומר לו לבטל מצות עשה, אפילו של דבריהם לא ישמע ע"כ. וכתב הקאר"ו (ב"י שם) וזה לשונו, ונראה, שהטעם, משום דכיון דכל מילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור, הרי הם בכלל דברי תורה, א"נ דמשום כולכם חייבים בכבודי ילפינן לה, ומצוות דרבנן ודאי הם כבודו של מקום, אין לו לעבור עליהם בשביל כבוד אביו ע"כ, ואינו צריך טעם לדבר, מאחר שאמרינן להדיא בעירוובין (כ"א ע"ב) להזהר בדברי סופרים יותר מבדברי תורה, שבדברי תורה יש בו חיוב מיתה ולא תעשה, ובדברי סופרים כולם חיוב מיתה בידי שמים, אם כן אין לך כבוד מקום גדול מזו. כתב הרא"ש בתשובה (כלל ט"ו סימן ה') האב שצוה לבנו שלא ידבר עם פלוני, שלא ימחול לו על מה שעשה לו עד זמן קצוב, והבן היה רוצה להתפייס עמו, אלא שחשש לצוואת אביו, אין לו לחוש לצוואתו, שאסור לשנוא לשום יהודי, אם לא שיראוהו עובר עבירה, והאב שציווה לו לשנוא, לאו כל כמיניה להעבירו על דברי תורה ע"כ, מצאתי כתוב, שאם האב מוחה בבנו שלא יאמר קדיש על אמו, כי מקפיד עליו, מאחר שהוא חי, כבודו קודם. ולי נראה דאין לשמוע לו, מאחר שנהגו מאבותינו הקדושים לומר קדיש יתום, מעובדא דר' עקיבא, שמורה ממנו שהוא זכות ונייח נפש לשוכני עפר לומר קדיש, הוי כאלו אומר לו שלא יעשה דבר שהוא מדברי סופרים, ובפרט מאחר שמצינו (ל"א ע"ב) שתקנו (לומר) שמחוייב לומר תוך שנה ראשונה הריני כפרת משכבו, כל שכן לומר קדיש, ועוד, אביו שמוחה בדבר, עובר על ואהבת לרעך כמוך, ואסור לו לשמוע בענין זה. אכן מה שנהגו אבילים ללבוש שחורים לכבוד המת, שאין זה כלל מן החיוב, פשיטא שיכול למחות בו:

טז. תוספות יבמות ו.

שכן הכשר מצוה...ונראה לר"י וכן פירש רבינו חננאל דבלאו דמחמר מוקי לה ומהכא לא נילף בעלמא דלא לידחי לאו גרידא דמה לכיבוד שכן הכשר מצוה כשמחמר ומטמא ומניח מלהחזיר אבדה כדי להביא גזולות לאביו בשעת דחיית הלאו אין מאכילו ומלבישו אבל בעלמא דעביד גוף המצוה ילפינן מכלאים בציצית דדחי ואר"י דכיבוד אב אפי' עוסק בגוף מצוה לא דחי דבכל ענין קא פסיק שלא ישמע לו והיינו משום דברוב ענייני כיבוד רגילים להיות על ידי הכשר מצוה קאמר רחמנא דלא דחי בכל ענין והשתא לקמן פריך שפיר הכשר מצוה תיפוק לי מהתם דלא דחי ואם אינו ענין להכשר מצוה תניהו ענין לגוף מצוה.

יז. הגהות מיימוניות הלכות ממרים פרק ו

[ח] פ"ק דיבמות ואלו מציאות יכול א"ל אביו היטמא או שא"ל אל תחזיר כו' מכאן למדנו שבדבור אין נחשב רשע דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין שאם היה נחשב רשע בדבור פשיטא שלא ישמע לו ולא היה צריך פסוק לזה ולא מצינו עונש בדבור אלא למסית בלבד ס"ה:

יח. שולחן ערוך יורה דעה רמ

טו. אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין מצות עשה בין מצות לא תעשה, ואפילו מצוה של דבריהם, לא ישמע לו.

יט. ביאור הגר"א שם

(כו) (ליקוט) א"ל אביו כו'. אף על גב שאמרו שחוט לי בשל לי כו' ומשמע בריש יבמות דוקא ל"ת שיש בה כרת. סמך על המ"ר שאמר פ' נשא פי"ד יכול אפי' יאמר לך לעבור כו' ודכוותיה איש אמו כו' משמע דוגמת המלך וכ"ש הוא דהא מלך חמור מאביו ואמו כמ"ש בפ"ק דקדושין (ל"ב) והעובר על מצות מלך חייב מיתה ובאביו עשה בלבד ואמרינן בספ"ו דסנהדרין כל איש כו' יכול אפי' לדברי תורה כו' (ועתוס' יבמות ו' א' סד"ה ניגמר וד"ה והא ובר"ה שכן) (ע"כ):

כ. במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יד פסקה ו

ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור, הה"ד (קהלת ח) אני פי מלך שמור וגו' אם יאמר לך המלך שיהא מוראו עליך ותשמור גזירתו שמור גזירת פיו וכה"א (דברים יז) שום תשים עליך מלך שיהא מוראו עליך ואומר (יהושע א) כל איש אשר ימרה את פיך וגו' ואין אני האמור כאן אלא אימת מלכות כשם שאמר פרעה ליוסף הה"ד ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ומבלעדיך לא ירים איש את ידו וגו' מהו אני פרעה כך אמר פרעה ליוסף אע"פ שאמרתי לך אתה תהיה על ביתי וגו' שעשיתך מלך על כולם הזהר שתנהוג בי כבוד והמליכני עליך לכן אמר אני פרעה כלומר שתהא אימת מלכותי עליך ודכוותיה (שמות ו) וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' למה צריך כאן לומר אני ה' אלא אמר הקב"ה למשה אע"פ שעשיתך אלוהו של פרעה כמה דתימא ראה נתתיך אלהים לפרעה הזהר להיות א-להותי עליך שלא עשיתך א-לוה כי אם לפרעה לבדו הוי אני פי מלך שמור האני שיאמר לך פי המלך שתהא אימתו עליך שמור שלא תמרוד על צויו, יכול אפי' יאמר לך לעבור על דברי המקום ת"ל ועל דברת שבועת א-להים בא הכתוב להודיעך שדברת שבועת א-להים יהיה עליון על צווי בשר ודם שתבטל רצון בשר ודם מפני רצון א-להים ותקיים כל הדברות שבתורה שנכנסת בשבועה עליהם לקיימן כמ"ד (דברים כט) לעברך בברית ה' א-להיך ובאלתו וגו' ואומר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן ודכוותיה איש אמו ואביו תיראו וגו' יכול אפי' אמר לו אביו שחוט לי ובשל לי בשבת ישמע לו ת"ל את שבתותי תשמור כולכם חייבים בכבודי אף כאן הוא אומר על דברת שבועת א-להים שלמעלה מן מאמר המלך שמור דברת שבועת א-להים

כא. תלמוד בבלי סנהדרין מט.

מאי טעמא קטלתיא לעמשא אמר ליה עמשא מורד במלכות הוה דכתיב ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר וגו' אמר ליה עמשא אכין ורקין דרש אשכחינהו דפתיח להו במסכתא אמר כתיב כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה תלמוד לומר רק חזק ואמץ

כב. תוספות חולין קמא.

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה כו' - מכאן קשה לפי' ריב"א בפ' אלו עוברין (פסחים דף מז:): דאמר אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דם צפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דנהי דלא דחי מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה וצריך לומר לפירושו שמא דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי.

הממזר חייב בכבוד אביו ומוראו אף על פי שהוא פטור על מכתו וקללתו עד שיעשה תשובה, אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתיירא ממנו, ראהו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהירו.

כד. שולחן ערוך יורה דעה רמ

יח. ממזר חייב בכבוד אביו ובמוראו. אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות, מכבדו ומתיירא ממנו. הגה: ו"א דאינו מחוייב לכבד אביו רשע, א"כ עשה תשובה (טור ומרדכי פ' כיצד ובהגהות מיימוני פ"ו דהלכות ממרים).

כה. תרומת הדשן מ

שאלה: תלמיד רוצה לצאת ממדינתו, ללמוד תורה לפני רב אחד שהוא בוטח שיראה סימן ברכה לפניו, ויזכה בתלמוד ללמוד הימנו, ואביו מוחה בו בתוקף. וא"ל, בני אם תלך לאותה מדינה שהרב שם, תצערני עד מאוד, כי אדאג עליך תמיד, ח"ו פן תהא נתפש, או יעלילו עליך כמו שרגילים באותו מדינה. מה יעשה תלמיד ישמע לאביו, או ילך כחפצו ללמוד תורה?

תשובה: יראה, דאין צריך לשמוע כה"ג לאביו, וראייה מהא דאמרינן פ' מי שהוציא אוהו: כשם שמטמא בח"ל, כך מטמא בבית הקברות, ומוקי ליה התם בבית הפרס דרבנן, ומטמא לישא אשה וללמוד תורה, אמר ר' יודא: אימתי? בזמן שאינו מוצא בארץ ללמוד, אבל מוצא בא"י ללמוד לא, ר' יוסי אומר: אפי' מוצא ללמוד, הולך לח"ל, לפי שלא מן כל אדם זיכה ללמוד, ומעשה כו'. ופסק התם רבי יוחנן: כר' יוסי ומוכח באשירי פ"ב דכתובות, דלאו דווקא לטמאות בח"ל, אלא ה"ה בבית הפרס דרבנן, נמי שרי בשביל ת"ת. ואלו בפ"ק דקדושין (לא): אמרינן: רב אסי הוה בעי לצאת לקראת אביו מא"י לחוצה לארץ, ושאל לרבי יוחנן אי שרי, אי אסור, א"ל רבי יוחנן: לא ידענא. אלמא לצאת לת"ת, אף על פי שמוצא ללמוד תורה במקומו, עדיף מכיבוד אב ואם, שהרי יעקב אבינו לא נענש על כיבוד אב ואם, כל אותם שנים שלמד תורה בבית שם ועבר. וכיון דקי"ל כר' יוסי, דלא מן הכל אדם זוכה ללמוד, א"כ הכל בכלל ת"ת הוא. ואין נראה לחלק, בין כיבוד אב ואם, בין מה שאביו מיחה בידו, ושמצערו במה שעובר על צוואתו /שמא צ"ל: צוואתו/, דהא תרווייהו מצות עשה שוה ניהו, כבודו ומוראו. ועוד דאמרינן בפ"ק דיבמות: יכול אמר לו אבא היטמא, או שאמר לו אל תחזיר, יכול ישמע לו, ת"ל איש אמו ואביו תיראו: ונראה דלאו דווקא טומאה דאו', אלא אפי' טומאה בבית הפרס דרבנן, דאיכא נמי לאו דלא תסור, כי היכי דלא מפליג, תלמודא התם, בין לאווין דשבת דחמירי, ובין שאר לאווין דלא חמירי. והיינו טעמא הואיל ואמרה תורה כולכם חייבין בכבודי, כלומר מוראי למעלה ממוראיכם, א"כ כל האי סוגיא אפי' קלים הם, דוחים כיבוד אב ואם ומוראו, דבכל איסורים אפי' דרבנן איכא מורא שמים, אם פורש מהן. ולענין לצאת לת"ת לפני רב שזוכה ממנו ללמוד תורה, שרינן לעיל טומאה דרבנן, אלמא עדיף ממורא דאב ואם.

אמר לו אביו השקני מים ויש בידו לעשות מצוה אם אפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים תעשה ויתעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה, ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבים בדבר מצוה, ותלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם.

כז. שולחן ערוך יורה דעה רמ

כד. חייב אדם לכבד חמיו. הגה: ו"א דאין אדם חייב בכבוד אביו אביו (מהרי"ק שורש מ"ד /ל'). ואינו נ"ל, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אביו אביו (וראיה מומדרש גבי ויזבח זבחים וגו') (בראשית מו).

כח. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק יא הלכה יט

ראה את האבדה ואמר לו אביו אל תחזירנה יחזיר ולא יקבל ממנו, שאם קבל מאביו נמצא בעת שקיים מצות עשה של כבוד את אביך ביטל עשה של השב תשיבם ועבר על לא תוכל להתעלם.

כט. מגיד משנה שם

ראה את האבדה ואמר לו אביו אל תחזירנה. פירוש אלא עסוק בדבורי להביא לי גוזלות וכיוצא בזה יחזיר ואל יקבל ממנו. משנה וגמרא שם (דף ל"ב):

ל. משנה למלך שם

ראה את האבדה וא"ל אביו אל תחזירנה וכו'. כתב ה"ה ז"ל פירוש אלא עסוק בדבורי להביא לי גוזלות וכיוצא בזה יחזיר ואל יקבל ממנו. פירוש דאם אמר לו אל תחזירנה כדי לעבור על דברי תורה פשיטא דלא יקבל ממנו דקרינן כאן ונשיא בעמך בעושה מעשה עמך, וזה ברור:

לא. תוספות הרא"ש יבמות ה: ד"ה כולכם

ותימה בלאו קרא נמי היכי מצי למימר דליתי כיבוד אב ואם ולידחי שבת כיון שהוא ואביו מוזהרים עליו כדאמרינן בפ"ק דקידושין אבא אומר השקיני מים ואמא אומרת השקיני מים הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך וקאמר נמי התם אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה שאני ואבא חייבים במצוה, וי"ל דהאי טעמא לא שייך אלא במקום מצוה אבל הכא שהבן מחלל שבת כדי לכבד אביו אין האב מוזהר על חילול שבת של בן, והא דמצריך קרא לקמן לאל תחזיר שלא ישמע לו מיירי שהאב זקן ואינה לפי כבודו ואינו מחוייב בעשיית המצוה, א"נ מהכא ילפינן התם.